

6.10.2022

Dnro
152/010/2022

Sisäministeriö
kirjaamo.sm@govsec.fi
maahanmuutto-osasto.sm@govsec.fi

Sisäministeriön lausuntopyyntö 26.9.2022 (VN/24106/2022, VN/24106/2022-SM-4)

Kansaneläkelaitoksen lausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain väliaikaisesta muuttamisesta Ukrainan tilanteeseen vastaamiseksi

Sisäministeriö on pyytänyt Kansaneläkelaitokselta (Kela) lausuntoa ulkomaalaislain muuttamisesta. Muutettava säännös koskee oleskeluluvan myöntämistä tilapäistä suojelua Ukrainan tilanteen vuoksi saaville. Tavoitteena on oleskelulupien jatkuminen joustavasti suoraan lain nojalla sekä viranomaisten että tilapäistä suojelua saavien henkilöiden näkökulmasta.

Kelan lausunto lakiehdotukseen

Maassa asumista ja työskentelyä koskevista sosiaaliturvan edellytyksistä sekä oleskelulupavaatimuksesta säädetään asumiseen perustuvasta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa annetussa laissa (AspSotuL 16/2019).

Kelan etuuksien saamisen perusteena ei ole pelkästään oleskelulupa Suomessa. Suomeen tulevien Ukrainan kansalaisten oikeus Kelan asumisperusteisiin etuuksiin (ml. sairausvakuutuksen etuudet) edellyttää paitsi voimassa olevaa oleskelulupaa, myös yksilökohtaista vakinaista asumistarkoitusta osoittavaa seikkaa. Tällainen kotikuntalain (201/1994) 4 §:ään perustuva vakinaista asumista osoittava seikka on esimerkiksi jo toteutunut yhden vuoden tosiasiallinen oleskelu Suomessa. Tämä säännös mahdollistaa vuoden 2023 keväästä lukien Kela-asiakkuuden Suomeen jo tulleille ja tilapäisen suojelun perusteella oleskeluluvan saaneille ukrainalaisille.

Myös työskentelyyn perustuva rajoitettu oikeus eräisiin etuuksiin edellyttää oleskelulupaa Suomessa oleskelun jatkuessa pidempään. Vaadittavan oleskeluluvan voimassaolon kestosta ei säädetä tarkemmin AspSotuL:n 4 §:ssä.

Ehdotetun ulkomaalaislain muutoksen mukaan tilapäisen suojelun perusteella Suomessa jo myönnettyt ja jatkossa myönnettävät oleskeluluvat olisivat voimassa koko sen ajan, kun tilapäinen suojelu Euroopan unionissa jatkuu.

Kela kannattaa ehdotettua ulkomaalaislain muutosta. Muutos helpottaisi Kelan etuuksiin liittyvän oleskelulupaedellytyksen täyttymisen seurantaprosessia Kelassa, kun jatko-oleskeluluvat myönnettäisiin suoraan lain nojalla ilman henkilön omaa

hakemusta. Henkilön oleskeluluvan yhtäjaksoisen voimassaolon voidaan arvioida helpottavan osaltaan myös tilapäistä suojelua saavien henkilöiden oleskelun luonteen arviota perustoimeentulotukioikeutta arvioitaessa. Tämä edellyttää kuitenkin sujuvaa tiedonsiirtoa Maahanmuuttoviraston UMA-tietojärjestelmästä Kelaan siten, että tiedot jatko-oleskeluluvista pystytään viemään teknisesti ilman manuaalisyötä suorasiirtona Kelan tietojärjestelmiin. Tähän viitataan myös hallituksen esityksen kohdassa 4.2.2.

Esityksessä todetun mukaan yli 7 miljoonaa ihmistä on paennut Ukrainasta. UNHCR:n mukaan (4.10.2022) pakolaisia on 7,6 miljoonaa henkilöä, joista 4,2 miljoonaa henkilöä on tilapäisen suojelun piirissä EU-alueella. Luku vaihtelee lähteestä riippuen ja voi olla huomattavasti suurempikin. Samalla liikkuvuutta tapahtuu EU-alueen sisällä maasta toiseen, sekä henkilöitä myös palaa ainakin tilapäisesti Ukrainaan. Tämän vuoksi jatkolupapäätöstä tehtäessä tulisi Kelan näkökulmasta tarkistaa, ettei Suomesta tilapäistä suojelua saava henkilö ole hakenut ja saanut tilapäistä suojelua myös toisesta EU-maasta. Esityksessä ei myöskään ole huomioitu, miten tilapäisen suojelun lupa Suomessa perutaan, jos status tilapäistä suojelua saavana on myöhemmin myönnetty toisessa EU-maassa. Lisäksi edellytykset etuuden maksulle mahdollisen tilapäisen ulkomailla oleskelun ajalta vaihtelevat etuuksittain.

Mia Helle

Yksikön päällikkö

Arja Paijo

ma. Keskuksen päällikkö